

Ó, VÉN KOLLÉGIUM

Ó, vén kollégium és első ifjúságom édes városa: Enyed. Tizenkét esztendő messzeségéből sóhajtok felétek és a sóhajtással kérem számon e kedves élettől mindazt, mit azóta kicseréltek a napok szívem tele kalászából. Most tágra nyitom szemem, mint húsz évvel ezelőtt, mikor először láttam meg a méltóságos Marost, a Kakasdombot, messzi zöldjét a Bükkösnek, nekem akkor roppant monumentális tornyodat — öreg kálvínista templom — s a kollégium barnuló cserepes tetejét. Belebámulok az elmúlt esztendők medrébe s keresem az örökké változó homokban egy szegény kis diák lábnyomát.

Pityergő szájjal anyámtól búcsúzom, a régi várfal mellett szipogva majszolok ráncosodó besztercei szilvát, délben egy fél cipót gyömöszölök kicsiny zsebembe, este az ezerszer összefaricskált publika mellett négy-öt hozzám hasonló, álmélkodó báránnyával ismerkedem s szent áhítattal bámulom a cigarettázó primáriust.

Szívem visszavágyik az ódon udvar, a nagy kúria megszokott szögletébe, s a tornakert egyik sarkában egy daliás juharfa azóta is minden tavasszal nekem bontja ki levelét.

Ó, drága Bükkös, gyönyörű Farkaspatak, andalító Holtmaros! Kisdiák szívemnek szarvasbogaras, varjúfészkes, hőscincéres gyönyörúségei. Csudaszép kertek, mosolygós huncutkodással néznek rám most is viruló hátuljaitok és arisztokratikus sápadt pónyikok hűvösen simulnak bőrömhöz a keblemen.

Szép Órhegy, őrt álló silbak a kollégium háta megett — emlékszel-e még lábam nyomára, s isteni Marosvölgy és ti sötét hegyek: Pilis, Csáklyakő, Kóköz, Székelykő, hordoztok-e még egy parányit milliószer rátok tévedt töretlen szemem sugarából?

Kongó, hosszú folyosók, szélben himbálódzó, pislákoló-füstös petróleumlámpák — ó, hol vagytok már?! Éjféλι csöndben nem kísért-e rajtatok tele tüdővel elharogott kiáltásom s könyvek fölé hajló morgásom? Kopott padok, sok dicsőséges felelet és nagy drukkok koronatanúi, éltek-e még, vagy rátok szállt a kérlelhetetlen végzet, s pókhálósodtok a padlás valamelyik sötét zugában?

Első andalgásaim utcái! Régi piac, hegynek baktató Tövis utca, álmodó Varcagás s édes kis sikátorok, szebek lesztek nekem örökké, mint Velence, Nápoly és Párizs minden ragyogásukkal! Vén gesztenyefák, tükrözitek-e még sötét lombotokat ragyogó kis ablakokban és — ó — régi illatok, vajon ott lengtek-e még a házak előtt?

Kis cipők ma is úgy kopognak-e a szürke köveken, mint egykor, s félénk mosolyok úgy szállnak-e vasrácsos ablakok felé, mint réges-régen?

Ó, komoly díszterem! Nagy ablakaidon most is az a napsugár táncol be a diákfejekre, mely annyiszor fűrésztötte meg lelkemet a reggeli préceseken? A nagyságos fejedelem bizonyosan most is oly komolyan néz díszes rámajából, mint akkor, s háromszáz esztendőtt kongató figyelmeztető tekintete szerető gonddal simogatja végig a falakat s a virágzó diáklelkeket.

Diákkaszinónk, kis „olvasda”, most már nem a pesti lapok felé hajlik benned egy-egy borzas fej. „Nagy Beöthy” és te, Pallas Lexikon, állj átok-e még a sarat? Kézvel írott édes-kedves újságom: „Haladjunk”, emlékszel-e régi szerkesztődre? Első novelláim és vezércikkeim nem vágytok-e néha fáradt kezem simogatása után?

Bethlen utca s te álmélkodó sétatér, hányszor álmodtam veletek! Régi jó tanáraink ismerős lépése szomorú éjszakákon hányszor kongott fájón zúgó fülembé. Te árnyas, megnyugtató ősi temető, legkedvesebb professzorom sírjára nyílottál-e minden tavasszal friss virágot?

Ó, régi bálók! Egyedül igaziak! Diákszívvel eltáncolt hosszú-hosszú csárdások, hányszor harsonáztok lelkemben víg indulót; kis kisasszonykák libbenő szoknyái,

hányszor repültetek el behunyt szemeim előtt, mint a visszahozhatatlan első ifjúság diadalmi lobogói!

Dobbannak-e még ifjú lábak rajtad, széles pódium, melyen lázban harsogtam el első beszédemet? Öreg terem, kopott szuffiták, őrzitek-e még a költőnő hangjának bár egy csendülését, ki nektek szavalta el első verseit? Mohos várfalak, megkoptatok-e? Mikor támaszkodott hozzátok — egyetlen támaszához árva életének — utoljára a bolond Kangyil s a komor Talpas Károly?

Komoly urak, szép dámák, kiket annyiszor megbámultalak, éltek-e még? Régi cigányok, muzsikáltok-e még régi nótákat? Szeretik-e még a lányok az éjjelizenét, és ó istenem, mondjátok meg nekem, hogyan lehetne visszamuzsikálni a régi diákszívet?

Ó, háromszáz éves vén kollégium, elmegyek hozzád nemsokára! Emlékszel-e hajdan búcsúzó fiadra? Könnyeim érezd még most is köveiden, mikkel sirattalak egykor s mikkel sirattam magam.

Sirattam első ifjúságom, mely leszállt rólam, mint valami isteni illat, s ott hagyott engem üresen, kongón, mint egy kijátszott viaszbabut.

Sírtam, s most tudom, te megszántál: második anyám, háromszáz esztendősné vén kollégium. Otthagytam neked ifjú szívemet, s te útra bocsátottál férfilelekkel.

Most el fogok menni hozzád s lelkemet áldozati tűzként némán felgyújtom előtted s számot adok magamról Neked: örökifjú vén kollégium!

Tudom: Te megint adsz nekem. Adni fogsz, ahogy adsz háromszáz éve mindenkinek: férfiasságot az ifjúságban s ifjúságot öregségében.

Így újulnak meg benned, mint örökké változatlan, áldott őstalajban az egymásra növényező erdők — nemzedékek nemzedékek után.

Ó, öreg kollégium, elmegyek hozzád az ifjúságomért!